

RED HET BASISONDERWIJS!

STOP DE AFREKENCULTUUR!

Rozenlaan 2
9663 GB Nieuwe Pekela
www.redhetbasisonderwijs.nl
info@redhetbasisonderwijs.nl

Van: comité 'Red het basisonderwijs'
Aan : de leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en wetenschap van de Tweede Kamer
Datum: 16 januari 2012
Onderwerp: opbrengstbeoordeling in het basisonderwijs
Betreft: reactie van het comité Red het basisonderwijs op de brief van de minister van OCW van 12 december 2011 (referentienummer 334795)

Geachte leden,

Met de in de aanhef genoemde brief beschouwt de minister de discussie over de opbrengstbeoordeling in het basisonderwijs als afgedaan. Uit de onderstaande reactie blijkt, dat de werkelijke discussie in de Tweede Kamer volgens ons nog moet beginnen. Immers basisscholen worden door de onderwijsinspectie (wetenschappelijk) meer en meer onverantwoord en oneerlijk beoordeeld.

Samengevat komen onze bezwaren op het volgende neer:

- De correctie op instroomverschillen van basisschoolleerlingen is voor een eerlijke beoordeling onder de maat.
- Ieder jaar scoort dertig procent van de scholen standaard onder de norm.
- De Cito-score is een 'rubberen' meetlat.
- De best denkbare oplossing is in dit geval nog een hele slechte.
- De effecten van extra geldstromen verdienen een breed onderzoek.
- Het huidige beleid tast de kern van goed onderwijs aan.
- Een verplichte eindtoets in het basisonderwijs is weggegooid geld.
- De indicator 'opbrengsten' is onterecht aan het waarderingkader van de inspectie toegevoegd en hoort niet thuis in een zorgvuldig, eerlijk en verstandig toezicht.
- De minister verwijst tijdens het debat naar een wetenschappelijke onderbouwing die niet van toepassing is.

Om het basisonderwijs niet verder af te laten glijden in verschraling, bureaucratie, wezensvreemde doelen en schijnresultaten is een omwenteling in het denken over goed onderwijs en het daarbij passende onderwijstoezicht noodzakelijk. De leden van het comité 'Red het basisonderwijs' hopen dat het rijksbeleid en de inspectie zich weer volledig zal richten op de aspecten die o.a. door Scheerens zijn aangedragen. En dat de onterecht toegevoegde indicator 'opbrengsten' uit het toezichtkader van de inspectie zal worden geschrapt.

Toelichting

Een grove benadering

De methodiek van de onderwijsinspectie wordt in de ministeriële brief correct weergegeven. Die beschrijving ondersteunt de kritiek, zoals die door diverse tweedekamerleden is verwoord. Letterlijk schrijft de minister: *'Het leerlingengewicht biedt een benadering van het opleidingsniveau van een deel van de ouders, namelijk die met een lagere opleiding'*. Na het opleidingsniveau 'Mavo/VMBO-gemengde leerweg' wordt er inderdaad geen onderscheid meer gemaakt. Doordat bij de correctie totaal geen rekening wordt gehouden met specifieke kind- en achtergrondkenmerken, gaat het al met al om een uiterst grove benadering van de leerlingpopulatie van een school. Veel te grof om er een beoordelingssystematiek (voldoende, zwakke of zeer zwakke scholen) of een absolute norm op te baseren.

Dertig procent van de scholen scoort eeuwig onvoldoende

De brief (zie voetnoot 2 op pagina 4) maakt duidelijk hoe absurd het systeem is. Door de ondergrens te bepalen op een halve standaarddeviatie onder het gemiddelde, scoort jaarlijks dertig procent van de scholen onder de norm. De dertigprocentonvoldoende is een aanvechtbare keuze en staat los van de werkelijke onderwijskwaliteit. Er is een systeem ontwikkeld dat bijna een derde deel van de scholen per definitie onvoldoende laat presteren. Ook wanneer de kwaliteit van het onderwijs zou stijgen, blijft nog steeds dertig procent onder de norm, tot in lengte van dagen. Leeft er bij de minister wellicht de hoogst merkwaardige opvatting dat het mogelijk is alle scholen boven het gemiddelde te laten scoren? Dat doet denken aan de zorg van een kamerlid, al weer even geleden, die tot zijn schrik moest vaststellen dat de helft van de leerlingen onder het gemiddelde scoort.

Hogere scores

De Cito-scores vertonen in het basisonderwijs de laatste jaren een stijgende lijn. Dat is deels te verklaren door de grote nadruk in het onderwijs op eenvoudig te toetsen onderdelen. Deels betreft het schijnresultaten, doordat scholen creatief omgaan met de context; het omgaan met de Cito-toetsen is uiterst fraudegevoelig. Bovendien zal, om toetsdevaluatie te voorkomen, de normering steeds moeten worden aangepast.

Door de longitudinale ijking van de toets door het Cito zijn de scores van opeenvolgende jaren vergelijkbaar. Door aanpassing van de normering kunnen fluctuaties in moeilijkheidsgraad, door de jaren heen, worden geneutraliseerd. Deze aanpassingen maken de eindtoets ongeschikt om uitspraken te doen over de daling of stijging van de kwaliteit van het onderwijs op een school, een groep van scholen of het totale scholenbestand.

De grafiek op pagina 5 van de brief zou aanmerkelijk waardevoller zijn, als ook de meetwaarden per school waren weergegeven. Dan zal blijken hoe groot de spreiding is en hoe riskant het is om gemiddelden van grote aantallen van toepassing te verklaren op afzonderlijke gevallen.

Het best denkbare

De minister is van mening dat de huidige correctiefactor op dit moment binnen de beschikbare mogelijkheden, de best denkbare is. Het verdoven van een patiënt met behulp van een rubberen hamer kan binnen de beschikbare mogelijkheden de best denkbare oplossing zijn, maar daarmee is een oplossing nog geen goede.

Het recente onderzoek van het ITS en het SCO -Kohnstamm is duidelijk over de mogelijkheden en onmogelijkheden van de correctie van instroomverschillen. Volgens de onderzoekers ontbreken de 'ideale' data voor een goede correctie en zet een verfijning van de weging nauwelijks zoden aan de dijk. De pilot 'leerwinst en toegevoegde waarde' is wetenschappelijk interessant, maar zal hooguit leiden tot een iets minder oneerlijk beoordelingssysteem.

De huidige systematiek om met cijfermatige opbrengsten onderwijskwaliteit te beoordelen is een dwaalspoor. Met kleine verbeteringen en aanpassingen probeert men de fundamentele fouten van het systeem te herstellen. Dat gaat niet lukken. Slecht gecorrigeerde en daardoor onbetrouwbare cijfermatige opbrengsten horen niet thuis in een serieus en kwalitatief verantwoord toezicht. Het volkomen foute systeem maakt het voor de onderwijsinspectie onmogelijk om op een zorgvuldige en verstandige manier rekening te houden met de uitgangssituatie van scholen en het verschil in mogelijkheden van leerlingen.

Door de ruime digitale beschikbaarheid van opbrengstgegevens van nagenoeg alle scholen hebben inspectie en overheid de verleiding niet kunnen weerstaan een indicator opbrengsten op te tuigen, die nooit opgetuigd had mogen worden.

Goed onderwijs levert maximale opbrengsten. Dat is het allerbelangrijkste. Het is echter fout om te denken dat oorzaak en gevolg van deze vaststelling kunnen worden omgedraaid. Veel brandweerauto's zijn rood, maar niet alle rode auto's zijn brandweerauto. Het is ook fout het woord maximale te vertalen in hoge. Deze dubbele denkfout heeft, mede door de pressie van de 'meten is weten'-mythe, voor de ontsparing van het toezicht gezorgd. Scholen worden nu onjuist en onverantwoord beoordeeld. Scholen die nu 'voldoende' bij de inspectie scoren, zijn misschien wel helemaal niet voldoende; het is zand in de ogen strooien bij politici, scholen en ouders.

De gewichtenregeling

Het aantal gewogen leerlingen neemt steeds verder af, zonder dat de leerlingproblematiek anders wordt. Er moet een fundamentele discussie worden gevoerd over het verstrekken van extra gelden aan scholen met een specifieke leerlingpopulatie. In hoeverre heeft het beleid de afgelopen decennia vruchten afgeworpen? Een grootschalig onderzoek zou de effecten in beeld kunnen brengen. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan het beleid worden herzien.

Opbrengstgericht werken

Niemand zal het belang van goed taal- en rekenonderwijs betwisten. Het tragische van het huidige beleid is, dat door de eenzijdige nadruk op (delen van) het taal- en rekenonderwijs, in combinatie met de afrekencultuur, de feitelijke onderwijskwaliteit daalt. De iets hogere scores voor taal en rekenen hebben geen enkel economisch nut, maar tasten wel de kern van het onderwijs aan. De doorgeslagen maakbaarheidsgedachte kost honderden miljoenen aan controle, management en bureaucratie met slechter onderwijs als resultaat.

Onderwijs dient, om met Martha Nussbaum te spreken, een basis te leggen voor een vrij, gezond en veilig leven. Het moet mensen in staat stellen zich intellectueel, affectief en creatief te ontwikkelen. Eigen afwegingen te leren maken, zelf betrokken te worden, leren mee te beslissen over de eigen politieke, sociale en ecologische leefomgeving.

Het repressieve beleid veroorzaakt een steeds grotere kloof tussen wat een school werkelijk moet doen en waar scholen nu toe worden gedwongen.

Een eindtoets?

Niet eerder is iemand op de gedachte gekomen een soort eindexamen in te voeren voor het lager/basisonderwijs. Niet zonder reden. De brede en ongeselecteerde leerlingpopulatie van het primair onderwijs leent zich hier niet voor.

Ons land is een van de welvarendste landen van de wereld. Dat is gelukt met lager- en basisonderwijs waar nooit een ondergrens of verplichte eindtoets aan te pas is gekomen. Goed opgeleide leerkrachten halen per definitie uit leerlingen wat erin zit en hebben daar geen onder- of bovengrenzen voor nodig.

Er is geen enkele garantie dat de scores van de verplichte eindtoets niet op dezelfde wijze zullen worden misbruikt als de scores van de huidige Cito-eindtoets.

Geen wetenschappelijke onderbouwing

In de brief van de minister wordt niet gesproken over een wetenschappelijke onderbouwing van de waardering van onderwijskwaliteit op basis van toetsresultaten. Tijdens de behandeling in de Tweede Kamer haalde de minister het schooleffectiviteitsonderzoek van Scheerens aan als onderbouwing. Veel indicatoren van het waarderingskader primair onderwijs berusten inderdaad op dit onderzoek, maar niet de indicator opbrengsten. Uit de wetenschappelijke onderbouwing van het waarderingskader blijkt, dat in het aangehaalde onderzoek geen afzonderlijke bevindingen zijn over opbrengsten. De opbrengsten van het onderwijs zijn in het onderzoek een effectmaat, dat wil zeggen dat alle overige kwaliteitsaspecten zijn onderzocht in relatie tot de leerprestaties van de leerlingen. Om de kwaliteit van het onderwijs te bepalen moet er naar het onderwijs zelf worden gekeken en niet naar de opbrengsten. Als bewijs voor goed onderwijs noemt Scheerens een ordelijke sfeer, de effectieve leertijd, ouderbetrokkenheid, differentiatie en onderwijskundig leiderschap. In het instructie effectiviteitsonderzoek komen als significant positieve kenmerken naar voren: Leerstrategieën, integratieve instructievormen, leraar kenmerken, uitdaging, gestructureerd lesgeven, activerend onderwijs, leertijd, klassenorganisatie en evaluatie.

Over opbrengsten geen woord! Door het onderzoek van Scheerens aan te halen als verantwoording voor het beoordelen van onderwijskwaliteit op basis van cijfermatige opbrengstgegevens, heeft de minister, mogelijk zonder het te beseffen, de Kamer danig misleid. Het bestaande toezichtkader van de onderwijsinspectie, dat is gebaseerd op de aspecten die door onder andere Scheerens zijn aangedragen, is zónder de indicator opbrengsten een uitstekend kader om een scherp beeld te krijgen van de kwaliteit van het onderwijs op een school.

De leden van het comité Red het basisonderwijs,
drs. Pier Bergsma, drs. Ad Boes, Herman Godlieb, dr. Henk van der Weijden.

In afschrift aan de minister van OCW, de Onderwijsinspectie, de Onderwijsraad, PO raad, Besturenraad, VOS/ABB, CNV Onderwijs, AOb, AVS en de 23.000 ondertekenaars van de petitie Red het basisonderwijs.